

Tisztelettel köszöntöm Önöket, benneteket a mai HTE rendezvényen!

1865. május 17-én Párizsban 20 ország képviselője aláírta a távközlési Egyesület létrehozásáról szóló alapító okmányt. **146 év telt el az óta.** Látszólag ez nem nagy idő, még akkor sem, ha figyelembe vesszük azt a 20-30 évet, amely megelőzte, az alapító okirat megszületését. Nem kívánok részletesen belemenni a múltba, de a már oly sokat hangoztatott neveket és eseményeket tömondatokban mégis fölelevenítem:

A távíró fejlődését nagyban előre lendítette Morse találmánya. Az elektromágneses távíró készülékét **1837. szeptember 2-án, illetve 4-én** mutatta be. Ez egy rendkívül kezdetleges berendezés volt. Fő elemét egy festőállvány képezte, amelynek a harmadik lába volt az elektromágnes, és az írta a mozgó papírlapra a rövid és hosszú jeleket. Az első táviratozás 1844. május 27-én Washington és Baltimore között történt. A Morse készülékek után megjelentek a betűnyomó készülékek (Hughes), amely sorozatgyártását 1860-tól tartjuk nyilván.

Magyarországon az elmúlt évben ünnepeltük a Budapesti Távíró megalakulásának 160. évfordulóját. Igaz 1848/1849-ben Pécs és Pozsony között volt távíró, de ezt az osztrákok a szabadságharcot követően leszerelték. Pesten 1850. október 1-én nyílt meg az első távíróhivatal. Szegednek még három évet kellett várnia. 1853. április 27-én az Iskola utca 21 (ma Oskola utcában) nyílt meg a szegedi távírda. Ma már ez az épület nem létezik, helyén a püspökség található (Dóm tér 6.)

Érdekességgként elmondom, hogy Magyarországon a 1867-ben, a kiegyezés évében ben 325 távíróállomás létezett, ebből 181 állami és 144 vasúti volt, egy helyen volt betűnyomós készülék a többi mind Morse-berendezés. Sokat lehetne beszélni a távíró fejlődéséről és hanyatlásáról. Tény, hogy az e-mailek és SMS-ek világában (már a fax is kicsit a múlt) az idő túlhaladt rajta. Emlékszem, 1976-ban milyen büszkén mutogattuk a Püspök utca épületben a TELEX- és TGX-központot, de ez már múlt. 2002-ben a telex-szolgáltatás megszűnt.

Távbeszélő

Pfilipp Reiss német tanító 1861-ben építette meg az első távbeszélőkészülékét. 1874-ben két évvel a távbeszélő világot meghódító győzelme előtt szerény körülmények között hunyt el.

Reiss művét 1875-ben Bell sikerrel leegyszerűsítette. Ő is tanító volt, akár Reiss, és egy süketnéma intézetben oktatott. 1876-ban a Pihadelphiában mutatta be készülékét, és ott óriási sikert aratott vele. Már a következő évben (1877) Bostonban üzembe helyezték az első telefonközpontot. Korábban Puskás Tivadarnak tulajdonították a feltalálás tényét, de fogadjuk el Edisont! Puskás Tivadar Edison munkatársa és európai képviselője volt. Neve és nagysága egyértelmű.

1881. május 1-jén (**130 éve**) Budapesten a Fürdő utcában megnyílt az első telefonközpont. Magántársaságként működött, élén Puskás Tivadar testvére Puskás Ferenc állt.

Szegeden 1884. november 4-én kezdett el működni az első két telefon, a Takaréktár és a Gázgyár között. Az első szegedi telefonközpont átadására 1885. január 21-én került sor. Akkor már 31 előfizető volt. A telefonhálózat és a telefonközpont Puskás Tivadar tulajdona volt, és a Zsótér-házban üzemelt.

A 125. évfordulóról 2009. november 12-én megemlékeztünk. Köszönet ezért a HTE aktivistáknak és a téma iránt érdeklődőknek. 2010 augusztusában volt még egy megemlékezés a T-Com Etelka sori bázisán, ahol egy alkalmi kiállítást láthattak a jelen kor távközléssel foglalkozó munkatársai.

Sokat lehetne még beszélni az elmúlt év-tizedek történelméből, most inkább mégis arról szólok, hogy az írott anyagon kívül mi minden maradt meg az utókornak, amiből felelevenedhet előttünk a közelmúlt távközlési világa. Szerencsére sokan tudták, és tudják, hogy milyen fontos a még meglévő értékek megmentése:

Ipolyi Arnold besztercebányai, később nagyváradi püspök, történész a következőket mondta:

Őrizzük tehát, gyűjtsük össze emlékeinket, nehogy végleg elveszenek, s ez által is üresebb legyen a múlt, szegényebb a jelen, kétesebb a jövő.

Az elmúlt évtizedekben többen gondolták úgy hogy összefognak és megmentik a még menthető tárgyi és okirati emlékeket. Ne felejtsük, hogy az 1800-as évek közepétől **olyan fejlődés zajlott és zajlik mindmáig**, amihez korábban egy évezred is kevés volt. A mai nap előadásai erről ízelítőt fognak adni. Nekem az a tisztem, hogy információt adjak **a történelmi visszatekintés lehetőségére, a múltidézésre.**

Ennek első és legfontosabb gazdája a Hírközlési Múzeumi Alapítvány, amely korábban Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány néven működött. 2004 júniusától működik mai néven.

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítványt 1990-ben a Magyar Posta Vállalat, a Magyar Távközlési Vállalat és a Magyar Műsorszóró Vállalat hozta létre, a magyar posta- és távközléstörténet emlékeit gondozó Bélyegmúzeum és Postamúzeum működésének biztosítására. Az alapítók - Antenna Hungária, MATÁV, Magyar Posta-1990 óta éveken át példamutatóan teljesítették az alapító okiratban vállalt kötelezettségeiket. Sajnos 2009-ben az Antenna Hungária teljesen kiszállt, a MATÁV jogutóda pedig csökkentette a támogatását, ezért az elmúlt években megszorító intézkedésekre került sor. No de ne szaladjak ennyire előre, előbb néhány gondolat a Hírközlési Múzeumi Alapítvány céljáról és közhasznú tevékenységéről:

1./ A hatályos magyar múzeumi jogszabályok keretei között működő országos gyűjtőkörű szakmúzeumi útján az alapítók és intézményeik közös muzeális öröksége ápolásának és tudományos igényű feldolgozásának biztosítása. Az alapító tevékenységéhez kapcsolódó tárgyi és dokumentációs történeti emlékek gyűjtése, megőrzése, nyilvántartása, kutatása és mindezek bemutatása, közkinccsé tétele kiállításokkal és kiadványokkal.

2./ A postai, távközlési, műsorszórási tevékenységet végző szakmai körök kulturális hagyományainak ápolása rendezvények, összejövetelek szervezésével. A szakmúzeumok gyűjteménytarainak és kiállítóhelyeinek fenntartása és működésük finanszírozása.

3./ kulturális tevékenység ellátása

4./ kulturális örökség megóvása

Jelenleg a Hírközlési Múzeumi Alapítvány kezelésében az alábbi távközléssel kapcsolatos kiállítások vannak:

Postamúzeum, Budapest, Andrássy út 3., a volt Saxlehner palota. Építtetője a Hunyadi János keserűvíz forgalmazója volt. Az épület tervezőjéről, építészeiről, kőfaragó és freskófestőjéről külön előadást lehetne tartani, de ezt most nem teszem. Az épület első emeletét 1939 óta a Magyar Posta bérli. Kezdetben a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége tevékenykedett itt, 1972 óta pedig a Postamúzeum. Ha már a Postamúzeumnál tartok elmondanom, hogy 1885 és 1890 között jött létre az első magyar postatörténeti gyűjtemény. 1890. szeptember 26-án Baross Gábor miniszter megalapította a Postamúzeumot. Sok viszontagságos évtized (világháborús események, gazdasági válság stb.) után alakult újra, és nyílt meg 1955-ben a Magyar Posta Vezérigazgatósága Krisztina körüti épületének VII. emeletén. Mint említettem, a kiállítás 1972-ben került át az Andrássy útra. A postamúzeum gyűjtőkörébe postai, távközlési és műsorszórási emlékek tartoznak. A tárgyi gyűjtemény több mint 31.000 darabból áll. **A 2100 négyzetméteren állandó kiállítás mellett rendszeresen alkalmi kiállításokat is rendeznek. Jelenleg az érdeklődők éppen a „Telegráftól az SMS-ig” című tárlatot tekinthetik meg.** Hétfő kivételével 10 és 18 óra között belépési díj megfizetése mellett látogatható.

Telefónia Múzeum kiállítóhely

1991-ben Budapesten az I. kerületben az Úri utca 49. szám alatt nyílt meg. Benne látható többek között az 1928-1985 között üzemelt és 3400 előfizetőt kiszolgáló Rotary 7A1-es típusú távbeszélőközpont. A gépteremhez csatlakozó helyiségekben a magyar telefónia 120 évét, valamint a Magyar Távközlési Rt., mai nevén Magyar Telecom Nyr.-t első 10 esztendejét ismerhetik meg a látogatók. Látogatható hétfő kivételével 10.00 és 16.00 között belépési díj fizetésével.

Rádió- és Televízió-múzeum kiállítóhely

Diósdon a Géza fejedelem útja 11. szám alatt 1995. december 1-én a magyar rádió műsorszórásának 70. évfordulójára nyílt meg a rádióállomás egykori adótermében és a csatlakozó kisebb helyiségekben. A magyar rádiózás és televíziózás történetéből, a stúdiókról, a korabeli adó- és vevő berendezésekből kapnak ízelítőt a látogatók. A korszerű számítógépes információs rendszer - mintegy szaklexikon - kínál részletes ismertetést a kiállítás képeihez. A Diósi kiállítás két termében Dr. Békésy György, Nobel-díjas fizikus akadémikus, postamérnök Hawai egyetemről hazatért kísérleti berendezései találtak otthonra. A múzeum kertjében a magyar műsorszórás jeles személyiségeinek emlékoszlopait és a műsorszórás „nagy tárgyait”, antennákat, talpszigetelőket, fényszórókat láthatunk. **Látogatásra csak április 1-től október 31-ig szerdai napokon 10.00 és 17.00 között van lehetőség, illetve csoportoknak előzetes bejelentéssel.** A múzeum látogatásért fizetni kell.

Miskolc Teletár tanulmánytár

Avas, Szentgyörgy utca 23. A távközlés történeti bemutató raktár 2007-ben nyílt meg az egykori avasi telefonközpont épületében. A TELETÁR a telefónia történetébe

vezeti be a látogatókat, sok-sok távközlési eszköz bemutatásával. Többek között régi Morse-távírók, fadobozos fal- és asztali készülékek, valamint telefonközpontok is részét képezik a kiállított tárgyaknak. A közel 600 négyzetméteres raktárteremben kb. 1500 kiállított tárgy kapott helyet. Adatátviteli és áramellátó berendezéseket is láthatnak az érdeklődők 1881-től napjainkig. **Szerdán és szombaton 10.00-tól 16.00-ig** látogatható díjfizetés mellett.

A hírközlési Múzeumi Alapítvány kezelésében két kiállítás található a Dél-Alföldön, de hogy pontos legyenek egy igazi és egy másik, ami kissé fantom.

Postamúzeum Ópusztaszer kiállítóhely

Ópusztaszer, Nemzeti Történeti Emlékpark. Posta- és hírközlési kiállítás 1987-ben nyílt meg. Három termet foglal magába. Az első és második a postaforgalomhoz tartozik, a harmadik a távközlésről szól. Utóbbi „Puskás Tivadar hírmondóját” mutatja be. A tele-hírmondó rendszerében korszerű berendezések segítségével termenként, magyar, angol és német nyelvű tárlatvezetés között választhat a látogató. Nyitva tartása április 1-jétől október 31-ig, hétfő kivételével 10 órától 18 óráig. belépőjegye külön nincs, az emlékparki belépő tartalmazza ennek a tárlatnak a láthatóságát is.

Az előbb említettem, hogy van területünkön még egy részben fantom kiállítás is. **Ez a kiskunhalasi TELE GALÉRIA.** 10 évvel ezelőtt az Emitel Rt. és a Hírközlési Múzeumi Alapítvány hozta létre. A Telegaléria Kiskunhalason a Mátyás tér 9. szám alatt található.

A kiállításán régi telefonkészülékek, muzeális és modern távbeszélő központok, valamint egyéb – távközléssel kapcsolatos – berendezések tekinthetők meg. A tárgyak nagyrészt a Postamúzeum gyűjteményéből, illetve a helyi távközlési szakma munkatársainak gyűjtéséből származnak. A Telegaléria anyaga felöleli a távközlés fejlődésének csaknem teljes történetét. A kiállításnak állandó nyitva tartása nincs. A beindulást követően a Hírközlési Múzeumi Alapítvány kismértékben anyagi áldozatot vállalt a galéria láthatósága érdekében, de napjainkra ez megszűnt. Daday Zoltán elkötelezettségének és szakmaszeretetének köszönhetően azonban előzetes bejelentés alapján hétköznap 8 és 16 óra között lehetőségük van az érdeklődőknek a kiállítás megtekintésére. Innen is köszönöm Daday Zoltánnak, hogy szívességi alapon tevékenykedik a múlt emlékeinek megőrzésében, bemutatásában. A kiállítás három részből áll. Az elsőben a kezdet távközlési berendezéseiből az LB technológiából nyújt ízelítőt, a második részben a CB-technológia tárgyi eszközei várják az érdeklődőket. Többek között manuális alközpont, főnök-titkári berendezés, tantuszos nyilvános állomás stb. A Galéria harmadik részében először a gépi kapcsolású forgógépes központokból, majd a területünkön 2001-ig működő ARK és DLCSE központokból és vizsgáló berendezéseiből láthatunk néhányat. Ebben a részben szemléltették a kábel-hálózat típusait, melyből látható a fejlődés története. Ízelítőt kapunk az átviteltechnika fejlődéséből is. Itt található még az áramellátás régi eszközeiből néhány. No de mindent nem mondok el. Kérem, aki még nem látta, okvetlenül tekintse meg, aki pedig járt ott, az térjen vissza újra!

A Hírközlési Múzeumi Alapítvány kiállítóhelyein kívül még két kiállítást ajánlok az érdeklődők szíves figyelmébe. Ezek a Dél-alföldi Postatörténeti Alapítvány Szentesi kiállítóhelye és az Informatikai Történet Múzeum Alapítvány itt lévő kiállítása.

2003-ban, a Szegedi Postaigazgatóság megszűnésekor néhány elkötelezett postás dolgozó úgy döntött, megmenti a még menthető tárgyi eszközöket. Saját gyűjteményükkel kiegészítve **Szentesre** vitték és ott három teremből álló kiállítást hoztak létre. A Hírközlési és Múzeumi Alapítvány saját gondjai miatt nem kívánta a gyűjteményt átvenni kezelésre önálló alapítvány létrehozását javasolta. 2005 első félévében jegyezték be a bíróságon a Dél-alföldi Postatörténeti Alapítványt. Időközben a három kiállító terem három újabb három helyiséggel bővült. A hat teremből négyben található valamilyen távközlési berendezés. Az elsőben működő LB 30-as telefonközpont 3 bekötött LB készülékkel, a másodikban nyilvános telefonfülke, tantuszos készülékkel, a harmadikban 2 egymással összekötött működő TELEX- gép. Az ötödik terem a hír- és távközlési eszközökről és Katona Imre egykori híradástechnikai műszerésről, amatőr festőről szól. Felsorolni is sok mennyi minden látható ott. Külön köszönet Labát Lászlónak a távközlési berendezések működőképessé tételéért. Csak halkan jegyzem meg, hogy a hatodik terem nagyon közös. Ott a Postás SE relikviát tekinthetik meg az érdeklődők. A szentesi kiállítás munkanapokon 8 és 16 óra között látogatható. A belépés díjtalan. Előzetes bejelentéssel és egyeztetéssel szombaton is fogadunk csoportokat. Ezekben a percekben például 40 szegedi diák tekinti meg kiállításunkat. Aki még nem látta ajánlom szíves figyelmébe. A kiállítás a Kossuth utca 3. szám alatt a Szentes 1. sz. Posta I. emeleten tekinthető meg.

Az Informatikai Történet Múzeum Alapítvány kiállításáról sokat lehetne beszélni, remélem ma még a kiállítás megtekintésekor erre sor kerül, de engedjék meg, hogy kiemelten szóljak Dr Muszka Dánielről, Dr. Bohus Mihályról és Csorba Béláról, de dicséretet érdemel az a sok önkéntes segítő is, akiknek nagyon sokat köszönhetnek az informatika- és a távközléstörténet iránt érdeklődők. Köszönet azért a munkáért, amellyel megteremtették, bővítették, működtetik ezt a kiállítást. Napjainkra az informatika és a távközlés annyira, összekapcsolódott, hogy egyik a másik nélkül már elképzelhetetlen. Az informatikai kiállítás most még itt a Budapesti út 5-ben üzemel, de remélhetőleg 2013-re méltó helyre kerül. Tervek szerint a jelenlegi kiállítás két részre oszlik. Az Agóra Polus Szegedbe megy a bemutató kiállítás, a kiállítás másik része pedig –főleg kutatók számára - az SZTE területén létesülő ITMA Raktárba fog kerülni. Jelen tárlatot a látogatók és kutatók **kedden és pénteken 13.00 és 17.00 között** tudják fölkeresni, csoportok pedig előzetes bejelentkezéssel. A belépés itt most még ingyenes, 2013 után pedig majd meglátjuk.

Néhány napja május 17-én volt a Távközlési Világnapja, mi most emlékeztünk.

A múlt megőrzése kötelességünk. Ne feledjük múlt nélkül nincs jelen és nincs jövő! Tehát „múltidézni” nemcsak jeles napokon, hanem mindig lehet. Tartsuk tiszteletben a fejlődést elősegítő elődeinket, a múlt emlékeit és a technika vívmányait. Gyűjtsük, ápoljuk és őrizzük azokat.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

Szeged, 2011. május 21.

Tóth László

Dél-alföldi Postatörténeti Alapítvány